

TIŠOVLJEV KASNI HISTORICIZAM

Dragan Damjanović

Retrospektivna izložba Ivana Tišova

Galerija likovnih umjetnosti, Osijek

30.6.-28.8.2005.

Autorica izložbe i kataloga: Jelica Ambruš

Slikar Ivan Tišov nesumnjivo pripada vrhu hrvatskog slikarstva kraja 19. i početka 20. stoljeća. Iako dobrim dijelom u sjeni ostalih velikana tadašnje hrvatske umjetnosti (ponajprije Bukovca, Medovića, Čikoša-Sesije i Crnićica), nezaobilazno je ime koje je stvaralo djela neprolazne kvalitete. Retrospektivna izložba ovog slikara otvorena je u Galeriji likovnih umjetnosti u Osijeku početkom srpnja ove godine. Nakon izlaganja u tom gradu bit će prenesena u rujnu u Zagreb, u Galeriju Klovićevi dvori. To je već druga Tišovljeva retrospektiva koju priređuje osječka Galerija. Prije gotovo dva desetljeća, 1988. godine, održana je prva, autora Zdenka Tonkovića, koja je rezultirala, nažalost, vrlo skromnim katalogom, u skladu s ograničenim materijalnim mogućnostima vremena u kojem je održana.

Činjenica da ista institucija dva puta organizira retrospektivu ovom slikaru proizlazi ponajprije iz njezine težnje da se afirmiraju slikari regionalnog područja kojem Galerija pripada - Slavonije. Ivan Tišov rodom je, naime, iz Viškovaca, sela smještenog nedaleko Đakova. To nije činjenica koju treba tek usputno spomenuti; blizina ovog gradića s monumentalnom historicističkom katedralom, čijim je oslikom Tišov u djetinjstvu bio fasciniran, bitno je odredila smjer njegova života. Životni mu je put, kao u većine drugih naših umjetnika u 19. stoljeću, razapet između dvaju glavnih stupova ondašnje hrvatske umjetnosti -

Strossmayera, kao graditelja katedrale koja je usmjerila Tišovljevu karijeru, s jedne, i Kršnjavog, kao glavnog financijera i naručitelja s druge strane. U slučaju Tišova, Iso Kršnjavi odigrao je i veću ulogu od uobičajene. Simpatizirao ga je kao Slavonca, slao na usavršavanja na inozemne akademije, dao mu bezbrojne državne narudžbe za zgrade posvećene prosvjeti, kulturi i kultu. Tišov mu je to vratio trajnom i potpunom odanošću.

Gledajući izložbu i listajući katalog uvidamo, naravno, ne samo kvalitete ovog slikara, već jednako tako i razloge zbog kojih je često zanemaran u odnosu na već spomenute svoje suvremenike. Nesumnjivo je vješt kolorist, često nas zadivi originalnošću svojih kompozicija, a pojedini ubačeni detalji (npr. na religioznim kompozicijama tepisi i drugi predmeti nadahnuti narodnom umjetnošću) dodatno ojačavaju taj dojam. Ipak, Tišovu nedostaje ponešto slobode katkad prisutne kod ostalih naših onodobnih slikara. Ne smijemo ga, naravno, osuđivati zbog toga. Kako je radio gotovo isključivo velike državne narudžbe - oltarne slike u rimokatoličkim crkvama, ikonostase u pravoslavnim, velike svodne kompozicije u Hrvatskom narodnom kazalištu i "Zlatnoj dvorani" zgrade Odjela za bogoštovlje i nastavu Zemaljske vlade u Zagrebu - u njima se (osobito u djelima za crkvu) nije niti mogao, a niti smio previše osamostaljavati. Bio je sputan željama naručitelja, ikonografskim pravilima, ukusom vremena. I u tako skućenim okolnos-

tima on ipak stvara neka antologijska djela, neke od najznačajnijih produkata našeg kasnog (katkad i zakašnjelog) historicizma te prijelaznog stila prema secesiji u slikarstvu.

Autorica je ovogodišnje izložbe, i kataloga koji je prati, mr. sc. Jelica Ambruš, kustosica koja već nekoliko desetljeća istražuje povijest slikarstva Osijeka i Slavonije. Spomenuti katalog do sada je, bez ikakve sumnje, najreprezentativnija i najveća publikacija o ovom slikaru. Odlikuje se visokom kvalitetom reprodukcija s izvanrednim snimkama svih izloženih te nekolicine neizloženih važnijih Tišovljevih djela. Katalog donosi i opširan tekst autorice o slikaru, te iscrpnu bibliografiju vezanu uz život i djelo Ivana Tišova, i njegovo posthumno pojavljivanje u likovnoj kritici.

I. Tišov, Autoportret, 1914.

Na izložbi su zastupljeni svi žanrovi kojima se Tišov bavio - religijske kompozicije (uglavnom iz vlasništva Đakovačko-srijemske i Križevačke biskupije), portreti, žanr-kompozicije, kompozicije iz narodnog života, alegorije. Skupljeni su sa širokog područja na kojem se kretao - od Zagreba, Osijeka i Đakova do Sarajeva. Iako je

izložen doista velik broj njegovih radova za žaliti je što na izložbi ne susrećemo niti jednu od njegovih brojnih kompozicija za ikonostase grkokatoličkih ili pravoslavnih crkvi, sasvim sigurno iz objektivnih razloga i problema u posuđivanju istih. Naime, takova se djela i kvantitetom i kvalitetom ističu unutar Tišovljeva opusa. Ipak, o toj vrsti njegova rada može nam svjedočiti izložena velika ikona *Sveti Nikola* iz grkokatoličkog sjemeništa u Zagrebu. Zastupljena su i sva razdoblja njegova stvaralaštva, od početka 90-tih godina 19. stoljeća do smrti, 1928. godine. Razumljivo, budući da je kvalitativni vrhunac Tišovljeva stvaralaštva kraj 19. i sam početak 20. stoljeća, ovo je razdoblje i zastupljeno s najvećim brojem djela.

Za pohvaliti je i izlaganje nekoliko onovremenih članaka o životu umjetnika (članci iz *Vienca* o izložbama s početka 20. stoljeća, iz *Svieta*, povodom slikarove smrti itd.), budući da oni najvjerodostojnije svjedoče o stavu suvremenika prema Tišovu. Vrlo je vrijedno i izlaganje Peićeva teksta o Tišovu iz šezdesetih godina, kao nago-vještaja (re)afirmacije ovog umjetnika u vremenu kada je povijesnumjetničkom kritikom još uvijek dominirao jednostrani pogled na umjetnost i slikarstvo 19. i početka 20. stoljeća iz strogih vizura moderne i avangardi, u kojemu nije bilo puno mjesta, točnije rečeno, nije bilo puno razumijevanja za akademski realizam tog vremena kojem Tišov svojim opusom u cijelosti pripada.

Naravno, kao i većina izložbi u Hrvatskoj, i ova pokazuje uobičajene tehničke manjkavosti. Najuočljivija je bez ikakve sumnje neusuglašenost legendi. Tako je u istoj prostoriji, crtež do crteža (kataloški broj 113. i 116.), prema legendi, jedan u vlasništvu biskupije, a drugi nadbiskupije Đakovačko-srijemske, dok se za crteže na kraju dijela izložbe na prvom katu uopće ne navodi vlasnik. Klimatski uvjeti u kojima se slike nalaze, barem u trenutku kada sam ja posjetio izložbu (utorak, 19. srpnja 2005.) nisu odgovarajući ni za posjetitelja, a vjerujem ni za djela. Temperatura je bila

neprimjereno visoka, a vlaga teško podnošljiva. Usprkos spomenutim sitnim zamjerkama, i izložba i katalog ističu se visokom kvalitetom. Osječka i

zagrebačka publika njome su dobile mogućnost stvoriti iscrpan uvid u opus jednog od najznačajnijih slikara Hrvatske kraja 19. i početka 20. stoljeća.